

ile cephesinde üç rozet süslemesi olan bu küçük eser İstanbul'un en eski çeşmelerinden biri olarak ayrıca değerlidir.

Âşık Paşa Camii ve manzumesi Osmanlı devri Türk tarihinin önemli adlarınınin hâtırasını yaşatan tarihî bir eser olarak İstanbul'u süslemekte, fakat oldukça çapraşık tarihçesi ile de bunu tam olarak aydınlatacak bir araştırmacı beklemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Âşıkpaşazâde, *Târih, Giriş*, s. h-yb; Ayvan-sarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmi'*, I, 154-155; a.m.f., *Mecmûa-i Tevârîh* (nşr. Fahri Ç. Derin — Vâhid Çabuk), İstanbul 1985, s. 109, 126, 275; a.m.f., *Vefeyât-ı Selâtin*, s. 163; İbrahim Hillmi Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri*, İstanbul 1943, I, 14, nr. 13; *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546)*, s. 273-278; W. Müller — Wiener, *Bildlexikon zur Topographie İstanbuls*, Tübingen 1977, s. 369-370 ve 519 (çeşme); R. Ekrem Koçu, "Âşıkpaşa Camii ve Âşıkpaşazâde Türbesi, Âşıkpaşazâde Çeşmesi", *İst.A*, II, 1148-1151.

SEMAVİ EYİCE

ÂŞIK PAŞA TÜRBESİ

Büyük Türk mutasavvif-şairlerinden
Âşık Paşa'nın Kırşehir'deki türbesi.

Şehrin dışında, kuzeye doğru uzanan bir tepenin yamacında kurulmuş geniş bir mezarlığın içinde bulunan türbe, yan cephesindeki kitâbeden öğrenildiğine göre, 13 Safer 733'te (3 Kasım 1332) vefat eden Âşık Paşa için yaptırılmıştır. Kitâbede Âşık Paşa, Şeyh Bâce olarak anıl-

mış, doğum ve ölüm tarihleri ise bazı ke-limelerin *ebced** değerlerinden çıkarılmıştır. O tarihlerde Kırşehir Eretnaoğulları'nın (veya Ertena) arazisi içinde bulunduğundan, bu türbenin de Eretnaoğulları'nın veziri ve Âşık Paşa'nın yeğeni Alâeddin Ali Şah tarafından yaptırılmış olabileceği bir ihtimal olarak ileri sürülmüştür. Saim Ülgen'e göre, türbe kubbesinin şekil olarak Kırgız çadırını andırması, bu eserin mimarının Horasan erenleriyle Anadolu'ya gelmiş Orta Asyalı bir Türk olabileceğini akla getirmektedir. Türbenin yanında Âşık Paşa ailesinden bazı kişilerin de mezarları bulunuyordu. Bunlardan birinin Âşık Paşa'nın babası Muhlis Paşa'nın bir hanımına ait olduğu ileri sürülmüş, bu mezara ait kırık ve eksik bir halde bulunan taş müzeye kaldırılmıştır. Yine türbenin dışındaki başka bir taşın da Âşık Paşa'nın oğlu Can'a ait olduğu ileri sürülmekte ise de buradaki tarihi 4 Şevval 764 (17 Temmuz 1363) olarak okuyanlar olduğu gibi tarihin 964 (1557) olduğu da H. Baki Kunter tarafından ileri sürülmektedir. Kitâbede Can b. Âşık Paşa adı okunduğuna göre ikinci görüşe katılmak zordur. Burada ayrıca Âşık Paşa'nın zevcesi Hâce Hatun'a ait olduğu iddia edilen bir mezar taşı daha görülmüştür. Anadolu Türklüğü bakımından çok değerli olan Âşık Paşa Türbesi ve çevresi uzun süre bakımsız kalmış ve etrafındaki hazîre geniş ölçüde tahribe uğramıştır. Türbe 1935'te ufak bir tamir görmüştür.

Bazı vakıf kayıtlarından Kırşehir'de Âşık Paşa adına bir de zâviye olduğu anlaşılmaktadır. Halkın büyük saygı gösterdiği erenlerin türbeleri yanında zâviyeler kurulduğu düşünülecek olursa bu tesisin türbe yakınında bulunması gerekir. Ancak bugün çevrede bu hususu destekleyecek herhangi bir iz yoktur. C. Hakkı Tarım daha aşağıda mahalle içindeki bazı işlenmiş kalıntıların zâviyeye ait olabileceğini yazmaktadır.

Âşık Paşa Türbesi'nin yan cephesi şehir bakacak bir biçimde yamaca yerleştirilmiştir. Tamamen mermerden olan yapının ön mekânını teşkil eden giriş holüne bu yan cephedeki süslü bir kapıdan girilir. Bu mekânın yan tarafında bulunan bir kapı, kubbeli esas türbeye geçişi sağlamaktadır. Türbe, her bir kenarı 5.35 m. ölçüsünde bir kareden ibarettir. Âşık Paşa'nın sandukası tam ortada değil giriş duvarının yanındadır. Türbenin altında bir mezar odası olması gerekirse de bu husus araştırılma-

mıştır. Sekiz köşeli olarak yapılan sağır kubbe de mermerden olup burada çok eski bir Asya geleneğine uyularak bindirme tekniği kullanılmıştır. Türbe mekânının dört köşesine yerleştirilen dört sütun üstüne dört kemer atılmış, bunların arasındaki pandantiflerle sekiz dilimli kubbeye geçiş sağlanmıştır.

Türbenin içinde bulunması muhtemelen hiçbir tezyinat günümüze gelmemiştir. Dışta ise üç cephenin son derece sade olmasına karşılık şehre bakan güney cephesi ve bilhassa buradaki giriş itina ile süslenmiştir. Cephenin kenarında bulunan taçkapının üst kısmı bir zencerek motifi ile bezenmiş, bunun içine sivri kemerli bir niş oyulmuştur. Nişin yarım kubbesi dilimli olarak işlenmiştir. Bu nişin alt kısmında yayvan kemerli esas giriş bulunur. Cephelerin ortasındaki pencereler ise birer sivri kemer içinde açılmıştır. Esas türbe binasının dışında mahya hattı profilli bir silme ile belirtilmiştir. Güney cephede tam ortada bu silme dikdörtgen bir çerçeve meydana getirmekte olup bunun içinde kitâbe bulunmaktadır. 1965 yılında Kırşehir'de yaptığımız incelemeler sırasında Âşık Paşa Türbesi'nin ön mekânında yere döşenmiş iki parça halinde mermer bir levha bulmuştuk. Yere saplanacağı kısmı işlenmeden bırakıldığına göre herhalde bir mezar taşı olan bu levhanın üst kısmında rûmî motiflerle bezenmiş bir madalyon, alt bölümünde ise bir pars veya dişi arslan resmi görülmüyordu.

Âşık Paşa Türbesi, simetriden kaçınan çok değişik bir mimari anlayışın eseridir. Orta Asya eski Türk geleneklerine bağlı özellikleriyle Anadolu'da İslâm-Türk yapı sanatının değerli bir örneğidir. Değişik plan düzeni, ölçülü fakat zarif süslemesi ile içinde yatan büyük Türk mutasavvıfı ve Anadolu Türk edebiyatının kurucularından biri olan Âşık Paşa'nın şanına uygun bir mahfaza teşkil etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Cevat Hakkı Tarım, *Kırşehir Tarihi Üzerinde Araştırmalar*, Kırşehir 1938, I, 86-89; a.m.f., *Tarihte Kırşehri-Gülşehri*, İstanbul 1948, s. 29-30; Semavi Eyice, "Kırşehir'de H. 709 (1310) Tarihli Tasvirli Bir Türk Mezarı", *Reşid Rahmeti Arat İçin*, Ankara 1966, s. 215-216; Gordlevskij, "Kırşehir'de Âşık Paşa'ya Ait Bir Hâtıra", *Comptes-Rendus de l'Académie des Sciences de l'URSS*, I, Moskva 1927, s. 25-28; A. Saim Ülgen, "Kırşehir'de Türk Eserleri", *VD*, II (1942), s. 258-260; H. Baki Kunter, "Kitâbelerimiz", a.e., II (1942), s. 436; M. Fuad Köprülü, "Âşık Paşa", *İA*, I, 703.

SEMAVİ EYİCE

Âşık Paşa Türbesi ve türbenin 733 (1332) tarihli inşa kitâbesi - Kırşehir

